

harmonijske, melodijske i frazeološke osobine mađarskih narodnih pjesama. Na kraju su i dva interesantna dodatka, od kojih prvi sadržava 100 mađarskih narodnih pjesama staroga podrijetla, a drugi 100 slavenskih, na koje je utjecala mađarska narodna muzika.

Dr V. Žganec nije dao kritično mišljenje o rukopisu F. Kuhača, samo je naveo da je to djelo nastalo kao rezultat studiranja 30.000 pjesama različitih naroda. Posebno se zadržao na nesretnoj sudbini samoga rukopisa, koji nije mogao da se objavi i pored najpovoljnijeg mišljenja Istvána Bartalusa i mjerodavnih mađarskih muzičkih faktora, i to zbog tadašnjih nesretnih političkih prilika. U vezi s time Žganec je prikazao korespondenciju Kuhača i Bartalusa iz koje se jasno vide uzroci takva toka stvari.

Dr Žganec ukazuje na kraju na dirljivu analogiju između dvaju osnovnih etnomuzikoloških djela: između Kuhačeva o mađarskoj muzici, i 67 godina kasnije Bartókova o hrvatsko-srpskoj narodnoj muzici. Ni jedan ni drugi autor nisu iz naroda o muzici kojega pišu, ni jedno od ova dva djela nije objavljeno u zemlji koje narodnu muziku obrađuje. Dug, kojim je Kuhač zadužio mađarsku muzikologiju, uzvratilo je Bartok napisavši svoju izvrsnu studiju o hrvatsko-srpskoj narodnoj muzici.

Međutim, rehabilitacija Kuhačeva djela bila bi potpunija kad bi ga suvremeni mađarski etnomuzikolozi temeljito prostudirali jer je vrijedno za kulturnu povijest mađarskog naroda.

Ovaj uspješni referat dra Žganca, održan je pred elitom mađarskoga muzičkog svijeta. Među njima je bio i Zoltán Kodály.

Zahvaljujući predavaču predsjednik Sötér je u završnoj riječi izrazio želju da se kulturne i znanstvene veze dvaju susjednih naroda što više proširuju. Ujedno je izrazio i nadu da će prije ili poslije doći na red i izdavanje ovoga Kuhačeva rada.

Mađarski etnomuzikolozi smatraju, da bi Kuhačeva studija bila od velike koristi u ono vrijeme, kada je bila izrađena (1882). Sada je već u nekim elementima zastarjela, osobito zato što je obrađeni materijal prilično uskog opsega i što ne upotrebljava dovoljno primjera pravoga muzičkog folklora. Nije Kuhačeva pogreška što mu u ono doba nije stajao drugi materijal na raspolaganju, ni što se ondašnja teoretska shvaćanja ne podudaraju s današnjima. Ali njegova hrabra inicijativa, prodorna analitička metoda i mnogobrojna oštroumna zapažanja zaslužuju da njegovo djelo što prije doživi kritičko izdanje.

Lajos Kiss

FOLKLORNI FESTIVALI U HRVATSKOJ I SLOVENIJI U 1962.

Nakon višegodišnjeg zastoja osjeća se ponovno živost u grupama koje na sceni primjenjuju elemente narodne umjetnosti. Ples, pjesma, svirka i nošnja sve se češće iznose pred gledaoce u selu i gradu. Naročito su seoske skupine bile prošlih godina gotovo potpuno zamrle. Zasluga je u prvom redu Festivala jugoslavenskog folklora u Kopru da je rad u mnogima od njih obnovljen.

I Savez muzičkih društava Hrvatske ugodno nas je iznenadio organizirajući u Zagrebu Republičku smotru folklornih grupa iz sela i grada. Ljetna pozornica u Opatiji pružila je domaćim i stranim gostima mogućnost da vide originalan seoski folklor ponavljajući priredbu što ju je u Zagrebu organizirao Savez muzičkih društava. Tako smo imali prilike vidjeti nekoliko u svakom pogledu odličnih interpretacija.

I u Zagrebu i u Opatiji splitsko društvo »Jedinstvo« izvelo je tri tačke, jednu bolju od druge. Rijetko je koje društvo u stanju prikazati ples nekoga kraja s toliko stilske finoće kao što to čine SPLICANI. Oni izbjegavaju atraktivnost pod cijenu udaljivanja od pravoga stila. Koreografije njihova umjetničkog rukovodioca Branka Šegovića rađene su veoma inventivno i s mnogo ukusa. Stari splitski plesovi, vrličko kolo, koreografski bolje nego i kod profesionalnog ansambla Lado, te stari hvarski plesovi, pokazali su gledaocima kako su još nedavno i selo i grad imali svoju vlastitu i različitu fizionomiju, njihovi plesovi i plesne zabave bile su u svakom kraju drugačije. Modne novosti, što su se posljednjih stoljeća širile u različite krajeve i odražavale se u plesu, dobivale su posebna naša stilska obilježja. U vrličkom pak kolu dovoljno je jasno istaknuta arhaičnost i autohtonost plesa koji se razvijao i tako dugo održao među stanovnicima dinarske zone.

Varaždinsko društvo »Milica Pavlič Kate« vrlo je dobro izvelo baranjski svatovski običaj, zapravo jedan njegov dio. Ovaj skup radi nešto više od godinu dana, ali se već sada našao među najboljim jugoslavenskim amaterima. Varaždinci uspješno njeguju stil plesa i pjevanja, a tehnika plesa još donekle zaostaje. No to ih nije smetalo da, osim baranjskoga svatovskog običaja, izvedu i slavonske plesne i pijeвне motive gotovo besprijeorno.

Zagrebački željezničari, okupljeni u društvu »Vinko Jeđut« već su renomirana skupina i njihovi su nastupi na vrlo dobrom nivou. Posebno se ističu dobra pjesma i odlična oprema ansambla. Kulturna odijevanja narodnih nošnji i pronalaženje pojedinih detalja, koji znatno podižu opći likovni dojam priredbe, na zamjernoj su visini. Šteta je tek što se umjetnički rukovodilac ne oslanja uvijek dovoljno na vlastite invencije, već u jednom dijelu progama primjenjuje elemente drugih zagrebačkih skupina.

Osim Zagreba i Opatije bilo je ove godine i u drugim gradovima folklornih priredaba, a jedna od najznačajnijih je pokušaj da se u Poreču, u toku ljeta, prikažu istarski ples, pjesma, nošnja i svirka. Ova pohvalna inicijativa nadopunjena je i nastupom nekih amaterskih skupina, od kojih su osobit uspjeh postigli »Branĳo Krsmanović« iz Beograda i »Josip Medved« iz Zagreba.

Ipak, centralna priredba i ove je godine održana u Kopru, gdje su se našle i seoske skupine i amateri i sva tri naša profesionalna ansambla. Koparski je festival postao značajna manifestacija na kojoj se najbolje može zapaziti, kako se razvija i u kojem su stadiju i folklorni amaterizam i profesionalizam i izvorni folklor.

Festival je otvorila Moreška s Korčule. Ovaj mladi i dobro uvježban ansambl bio je, može se mirne duše reći, najveća atrakcija cijelog fe-

stivala. Korčulani su bolje no ikada prije izveli svoju plesnu igru s mačevima i dramu oko zarobljene bule. U virtuosnim mačevalačkim pokretima, gdje svaka nepažnja nanosi povredu, mladići su u brzom tempu i s lakoćom svladali ovaj zaista teški umjetnički zadatak. Vojna glazba iz Postojne bila im je tako dobar pratilac, te su sami Korčulani tvrdili da nisu nikad prije nastupili uz bolju pratnju.

Slavonija je bila zastupana skupom iz Gradišta kraj Županje. Ovaj Ogranak seljačke sloge izveo je najpopularnija kola i pjesme Slavonije, jednako uspješno kao i godinu dana prije skupina iz Koritne.

Odličan orkestar i neobično lijepa narodna nošnja pomogli su da je nastup Ogranak seljačke sloge iz Posavskih Brega bio tako uspješan. Posavci su izveli starinske plesove *dućec*, *staro sito* i *drmeš*, onako kako su se još prije dvadesetak godina izvodili u njihovu selu.

Ogranak seljačke sloge iz Preloga izvodi svoj program vještinom i sigurnošću profesionalaca. Ova međimurska skupina postiže zavidan uspjeh gdje god se pojavi. Tako je to bilo i u Kopru ove godine. Nije čudo što su gledaoci često nagrađivali izvedbu *Preložana* aplauzom na otvorenoj sceni.

Ovo je već druga godina što na koparskom festivalu nastupaju izvorne seoske skupine. Organizatori su uspjeli ne samo da tako obogate svoj festivalski program nego da i pomognu oživljavanju mnogih skupina na selu koje su stagnirale. Šteta je tek što ove godine nisu nastupili Hrvati i Talijani iz Istre koji su na prošlogodišnjem festivalu imali toliko uspjeha. Oni, kao i jedna skupina iz Slovenskog primorja, trebali bi biti svakogodišnji učesnici naše najelitnije folklorne priredbe.

Prošlogodišnji veliki uspjeh festivala, *kumpanjija* iz Blata na Korčuli, doživjela je visoko međunarodno priznanje, vrlo pohvalnu kritiku nastupa na Festivalu balkanskih i jadranskih zemalja ovog ljeta u Bukureštu. Blačani mogu poslužiti svima seoskim skupinama kao primjer, kako se čuva i njeguje svoje narodno blago. Ovu bismo skupinu također voljeli vidjeti na što više priredbi, a tako i *korante* iz Markovaca kod Ptuja u njihovim drevnim maskama, koje predstavljaju jedno od najvrednijih dostignuća našega likovnog folklor. Poslije prošlogodišnjeg nastupa u Kopru, ove se skupina nije više pojavljivala na festivalima i smotrama.

Nastup izvornih skupina ove i protekle godine pokazao je da u narodu ima još dosta očuvanih vrednota tradicionalne kulture, koje se spretnom režijom mogu prezentirati i na festivalskoj pozornici.

Tri godine već u Kopru defiliraju najbolje amaterske gradske plesne skupine. Poslije društva »France Marolt« iz Ljubljane, »Bratstva-jedinstva« iz Subotice i »Slobodana Principa Selje« iz Sarajeva, prošle su godine nastupili virtuosni Skopljanci »Kočo Racin«, najbolji tehničari među amaterima, koji su pokazali zamjernu virtuoznost, takvu kakvu nismo više imali prilike vidjeti ni u jednoj izvedbi koparskog festivala, pa ni u izvedbama profesionalaca. Izražajnost, tehnika i stil mladih Makedonaca zasluživali su svaku pohvalu. Ipak, moramo to istaći, samo za makedonski dio njihova programa, jer su u ostalim tačkama bili slabiji. A tako je to i kod ostalih skupina. Svaka od njih najbolje izvodi svoj

matični program, dok je u plesovima susjednih područja slabija. Tako su prošle godine i članovi sarajevskog društva »Vaso Miskin Crni« najbolje izvodili bosansko-hercegovački program, a plesači »Vinka Jeđuta« iz Zagreba, hrvatski. Isto su tako i ove godine omladinci iz »Ive Lole Ribara« bili najbolji u srpskim igrama, a »Tine Rožanc« iz Ljubljane u slovenskim. Izuzetak, donekle, čini beogradski studentski ansambl »Branko Krsmanović«, koji je u svim stilovima bio podjednako dobar, ali i podjednako slab.

Ovogodišnji izbor amatera bio je znatno slabiji nego prošle godine. To se očitovalo i u broju skupina, jer su nastupile svega dvije, ali još više u kvaliteti. Ansambl »Ivo Lola Ribar« bori se s dvije osnovne poteškoće. Plesači su još dobrim dijelom početnici, a umjetnički rukovodilac skupine gotovo i ne poznaje narodni ples s izvora. On u svoju skupinu prenosi ono što je u nekom drugom društvu vidio ili sam plesao. Otuda različiti uspjeh ostvarenja. Time se objašnjavaju neke efektne dopadljivosti, ali i veći broj promašaja, gotovo parodija pojedinih tema. Umjetničkom se rukovodiocu ne može sporiti pedagoški smisao i stanovito scensko znanje, ali je pomanjkanje originalnosti, suviše velika zapreka da bi se rad mogao u cijelosti ocijeniti pozitivno. Ansambl »Tine Rožanc« iz Ljubljane ima živ program. Osobito se sviđjela ideja da se dopuni međutačkama, recitiranjem šaljive narodne poezije. Ipak u tom živom i zabavnom programu bilo je niz površnosti, a izvođenje nekih tačaka koje nisu s područja Slovenije, izrodilo se u neželjenu grotesku.

Zagrebački je Lado već dvije godine najbolji profesionalni ansambl u Jugoslaviji. Program mu je stilski najčišći, odlična mu je pjesma, a kostimi su primjerno odabrani i nošeni. Slab orkestar i program koji se veoma rijetko dopunjuje novim tačkama, glavne su slabosti Zagrepčana. Kolo i Tanec zapali su u ozbiljnu krizu. Ostarjeli izvađači znatna su kočnica uspješnom interpretiranju pojedinih djela. Skopljanici posebno traže nove putove u scenskom oblikovanju folkloru, ali rezultati nisu adekvatni uloženom naporu.

Već smo prije istaknuli sve pozitivnosti nastupa pojedinih skupina koje gaje izvorni folklor. Kod amatera i profesionalaca možemo zaključiti da je kvaliteta u prosjeku pala. Program se neprekidno ponavlja, a tome je u prvom redu krivo nepoznavanje izvornoga, seoskoga plesa. Koreografi ili ne žele ili im se ne omogućuje da na izvorima, na terenu, dožive onaj ugođaj, koji će poslije pokušati dočarati gledaocima u dvorani. Svoje koreografije grade na već viđenim scenskim uzorima, nedoživljeno prenose pojedine elemente pa i čitave dijelove koreografija. Osim toga, oni isključivo teže za scenskim efektima, pa se ples nalazi katkada na granici folkloru i varijetea. Problemi muzičke pratnje, nepoznavanje scenskih zakona i likovnih momenata, čine nedostatke, koji su se mogli uočiti na ovogodišnjem Festivalu jugoslavenskoga folkloru u Koprnu.

Primorske prireditve, organizator festivala, trebao bi uz festival organizirati i simpozij stručnjaka, koji bi rješavali ove probleme oko primjene narodne umjetnosti za potrebu scene.

Nastojanje da se na festivalu prikaže što više novih skupina i koreografija, veoma je pozitivno. Trebalo bi provesti i obećano nagrađivanje najboljih novih koreografija, jer bi to bila najbolja pobuda koreografima za što solidniji rad.

Zaključujući ovaj članak, izrazujemo svoju osobitu želju da na idućem festivalu vidimo što više dobrih i novih tačaka, a posebno bi nas veselio nastup zagrebačkog društva »Joža Vlahović«, koje je ove godine doživjelo najveću međunarodnu afirmaciju, osvajanjem zlatne medalje na Svjetskom festivalu omladine u Helsinkiju, a za protekle tri godine nije nijednom nastupilo na festivalu u Kopru.

Ivan Ivančan

KRČKI FESTIVAL U 1962.

Krčki se festival po nekim svojim elementima izdvaja iz niza poslijeratnih folklornih festivala u našoj zemlji, posebno ovogodišnjih. Ono što ga u prvom redu čini izuzetkom u odnosu na ostale jugoslavenske folklorne festivale, to je njegova cjelovita, razložna i opredijeljena pojava u svijetu, manje-više, sadržajno heterogenih i tek idejom vanjske atraktivnosti tumačenih festivala na temu tradicijskoga muzičkog govora. Po trajanju, po opsegu kulturnog materijala, a možda i po broju sudionika, to je naš najmanji folklorni festival. Za sada se održava u jedinoj dvosatnoj izvedbi, s oko stotinu izvođača, koji interpretiraju isključivo krčki narodni ples, krčku narodnu pjesmu i krčku instrumentalnu svirku. Po godinama izvođenja, to je naš najstariji folklorni festival. Uz prekid za vrijeme rata, i uz poneke godišnje prekide u prvim poslijeratnim godinama, Krčki festival bilježi tridesetak godina relativno kontinuiranog javljanja. Po autentičnosti materijala koji taj festival predstavlja, to je neosporno jedan od rijetkih (— ako ne momentano i jedini —) jugoslavenskih folklornih festivala koji festivalsku građu njeguju u isključivo originalnom folklornom kazivanju, gdje između publike i narodnog umjetničkog stvaralaštva nema posrednika (osim razumljive intervencije prisutnih stručnjaka koja nužno proizlazi iz režijskih i tehničkih aspekata festivala kao predstave). Zbog svih tih razloga ovaj festival već godinama privlači pažnju muzikologa, folklorista i etnologa, no prvi su put ove godine stručni radnici imali prilike da u neposrednom pripremnom radu zabilježe i sve vrednote, ali i sve subjektivne i objektivne probleme ove skromne, ali nadasve ozbiljne kulturne manifestacije.

Ono što još uvijek nedostaje Krčkom festivalu, to je njegovo određenje i stabilnije društveno definiranje, i u materijalnom, i u organizacionom, pa čak i u tematskom smislu riječi. Kako se god, naime, Krčki festival od samoga svog osnivanja predstavio kao smotra takozvanih izvornih folklornih skupina, što je i istaknuto, ipak je i taj festival u posljednjih nekoliko godina pokazao zabrinjujuća kolebanja u traženju svoje idejne i repertoarne fizionomije. Bez čvrste organizacione podloge, prepušten tek ideji turističke atrakcije i ostvaren gotovo isključivo iskre-